

Till Rektor

FÖRSLAG TILL STRATEGIDOKUMENT FÖR MIUN:s LÄRARUTBILDNING

Ett flertal samtal har förts inom det vi valt att kalla Visionsgruppen för Lärarutbildning vid Mittuniversitetet (VLM). Utgångspunkterna har i huvudsak varit två – dels den vision som togs fram av LÄR, dels de specifika punkter som ingick i uppdraget från rektor. Dessa utgångspunkter har kompletterats med synpunkter av särskild vikt som framkommit under samtalen i gruppen.

Fö–6 kontra Ämneslärare samt KPU

Den långsiktiga inriktningen bör vara att hålla beredskap för utnyttjande av våra samlade examensrättigheter på lärosätet. I ett kortare perspektiv (ca.5 år) är det dock nödvändigt, till följd av bl.a. faktiskt söktryck och trängsel under takbelopp, att begränsa våra ambitioner i utbildningsutbudet till att omfatta Förskolläraryt utbildning, Grundlärare med inriktning Fritidshem, Grundlärare med inriktning F–3 och Grundlärare med inriktning 4–6. Den största volymen finns f.n. inom förskolläraryt utbildningen och grundskolans tidigare år (upp till åk 6), vilket sannolikt är en bestående situation åtminstone på kort sikt. Vi vet t.ex. också att vår utbildning för Grundlärare med inriktning Fritidshem är den enda distansutbildningen inom det programmet i landet. För att klara en sådan inriktning med nationellt hög kvalitet, krävs först och främst en ordentlig satsning på kompetenshöjning och utveckling inom både pedagogik, allmäntdidaktik och ämnesdidaktik. Även i det korta perspektivet menar vi dock att det är viktigt med ämneslärarutbildning genom den redan utannonserade (start HT-13) “kompletterande pedagogiska utbildningen” (KPU). Eventuellt skulle KPU kunna ges som en didaktisk masterutbildning. Om vi inriktar oss på endast Fö–6 finns en risk att MIUN i längden inte ens kan erbjuda KPU, eftersom examenstillstånden avseende ämneslärarutbildningen riskerar att dras in vid den aviserade granskningen av den nya lärarutbildningen 2016.

I ett mer långsiktigt perspektiv tillkommer ämneslärarutbildningar för åk 7–9 och gymnasiet. Vi bedömer det som nödvändigt att så snabbt som möjligt kunna starta ämneslärarutbildning. Redan nu råder brist inom vissa ämnen, och bristen kommer troligen både att breddas och fördjupas på några års sikt. Inför detta krävs en successiv utbyggnad av ämnesdidaktiken både inom de ämnen där vi har examenstillstånd och givetvis inom dem där vi ännu inte har det, såsom t.ex. Matematik och Religionsvetenskap.

För ämneslärarutbildning kan, enligt vår bedömning, samarbeten med andra lärosäten komma att erfordras. Den bostadsgaranti som kan erbjudas här utgör en komparativ fördel, men samverkan med andra kan bredda utbudet av ämneskombinationer. Även om sådana samarbeten utvecklas bedömer vi att det är viktigt att skapa förutsättningar för examenstillstånd i fler ämnen, speciellt Matematik, fler språk samt Religionsvetenskap.

Även om vi bortser från att det arbete som redan nedlagts på att söka examensrättigheterna, så skulle ett beslut att inrikta lärarutbildningen vid MIUN på uteslutande Fö–6 och KPU, kunna få till följd att flera ämnen finge läggas ned. Ämnesstrukturen vid t.ex. HUM har anpassats för att svara mot ämneslärarutbildningens krav, så att den skulle ge studenterna möjlighet att välja olika

ämneskombinationer. För vissa ämnen (t.ex. naturvetenskap) kommer sannolikt KPU att vara den form som kan erbjudas.

e-lärande

En övergripande fråga är hur MIUN skall betrakta e-lärande i den framtida lärarutbildningen. Ur ett lärandeperspektiv kan det ses som både innehåll och form i en lärarutbildning. Om vi börjar med formperspektivet innebär det att lärosätet skall erbjuda studier som stöds av e-lärande. Här finns stora möjligheter att utgå från de tekniska resurser som befintliga system erbjuder. För att få en stark lärarutbildning med anknytning till arbetslivet och tiden efter genomförd grundutbildning behöver ytterligare resurser tillföras. Här finns potential i de tekniska applikationer som är fritt tillgängliga via Internet. Kompetens att utnyttja e-resurser för pedagogiskt bruk behövs med tanke på de begränsade ekonomiska medel som förskolan, grundskolan och gymnasieskolan har tillgång till. En lärarutbildning som drar nytta av befintliga fritt tillgängliga applikationer kan på så sätt ge utbildningens e-lärandeinslag en starkare samhällsrelevans. Detta innebär att lärosätets tekniska gränser mot det arbetsliv som skall ta emot studenterna bryts ned och möjligheter för lärarutbildare, studenter och verksamma lärare att kommunicera och arbeta tillsammans öppnas upp.

En betoning av MIUNs två högst prioriterade strategier i den gällande utbildningstrategin, e-lärande och arbetslivsanknytning, skulle innebära att erfarenheter under fältstudier och verksamhetsförlagd utbildning via e-lärande kan behandlas och diskuteras i nära anslutning till det arbetslivsanknutna lärtillfället. Detta möjliggör en tydligare integrering av arbetslivets villkor i lärarutbildningens utformning och innehåll.

Ur ett innehållsperspektiv behöver studenterna få en djup kunskap om de pedagogiska möjligheterna som e-lärande medför. Här behöver en plan tas fram för hur e-lärande som innehåll skall integreras i lärarutbildningen. Vi föreslår att en arbetsgrupp tillsätts som utvecklar hur e-lärande som innehåll kan integreras i hela utbildningen. Denna grupp borde vidare granska uppläggningsen av den nuvarande campus/distans-modellen.

Excellens i utbildning

Studenter vid Mittuniversitetet skall efter avslutad utbildning ha särskilda kompetenser inom e-lärande, skrivande och ledarskap.

En lärare med specialistkompetens inom e-lärande

Förutom en förstärkning av e-lärande som form och innehåll på grundutbildningen föreslår arbetsgruppen att en påbyggnadsutbildning på avancerad nivå inom e-lärande erbjuds studenterna. Grunden för en sådan utbildning finns redan utvecklad inom ett projekt inom Mittuniversitetets nuvarande utbildningsstrategi. Resultatet av detta arbete skulle kunna användas för att förstärka lärarutbildningen genom att ge en unik profil på avancerad nivå. En lärarutbildning mot e-lärande som skulle kunna läggas på toppen av studenternas utbildning oavsett om de studerar till förskollärare, fritidspedagoger eller för att arbeta inom grund- eller gymnasieskolan torde både kunna vara attraktiv och ett väsentligt pedagogiskt tillskott.

Den skrivande läraren

Läraryrket ställer allt högre krav på skrivkompetens och förmåga att uttrycka sig i skrift i olika genrer. Vi vet å andra sidan att många lärare har en bristfällig skrivkompetens, så bristfällig att till och med eleverna märker den. Samtidigt skall läraren bedöma elevernas arbeten och handleda eleverna när dessa erövrar skriftspråket. Vi vill satsa på att en från MIUN utexaminerad lärare är en skrivande lärare med självförtroende. I MIUN:s satsning på distansutbildning med många skriftliga uppgifter finns grunden till att bedriva en systematisk skrivträning med "kulmen" i examensarbetet.

Läraren som ledare

Dagens skola ställer krav på lärare ifråga om att uppnå resultat i termer av elevprestationer. För detta krävs att lärandeprocesser i vissa arbetsformer och med ett visst ämnesdidaktiskt innehåll genomförs. Konsekvensen av detta är att ledarskapsrollen som tonar fram som en väsentlig del av lärares nutida professionalism, kan beskrivas som en kombination av klassrumsorienterat- och skolorienterat ledarskap. Det är klassrumsorienterat såtillvida att den skolpolitiska inriktningen på resultat och bedömning sätter fokus på elevers klassrumsarbete. Ledarskapet är skolorienterat i den meningen att vägen till resultaten inte bara utgörs av enskilda klassrumsaktiviteter, utan även som en samlad resursmobiliserande process som vilar på att en skolas frirum tas i anspråk. Det är alltså fråga om en synnerligen komplex ledarroll för dagens lärare som här beskrivs, och ett mycket väsentligt och kontinuerligt inslag i en modern lärarutbildning bör därför vara att i vid bemärkelse förbereda lärarstudenterna på ett samlat ledarskap av detta slag.

Lärarutbildning i världsklass – en vision

Lärarutbildning "de luxe" – en utbildning i världsklass

Lärarutbildning bedrivs vid ett stort antal lärosäten samtidigt som rekryteringen (utom för förskollärare) är relativt svag. Det innebär att konkurrensen om studenter är stor, och vi bedömer att ett särskilt profilerat program skulle kunna gagna Mittuniversitetet. Vi föreslår att ett sådant program med inriktning mot grundlärare åk 4–6 startas som ett pilotprojekt. Utbildningen följer den vanliga utbildningsplanen, men med en begränsning av valet under termin 5 till NO. Begränsningen görs dels för att skapa en genom hela utbildningen sammanhållen grupp, dels därför att utbildningen bör ha starka internationella anslag och NO-undervisning i olika länder är relativt likartad. Samarbete utvecklas med SIDA i Härnösand för att ytterligare stärka den internationella profilen, särskilt avseende den påbyggnadsutbildning som föreslås nedan.

Utbildningen är redan från början forskningsinriktad, vilket i praktiken innebär att ett seminarium som behandlar relevant forskningslitteratur med anknytning till aktuell kurs hela tiden löper parallellt med övrig undervisning. Utbildningen knyts nära ett antal skolor för att medge kontinuerliga fältstudier och deltagande i utvecklingsprojekt (Härnösands kommun har redan lovat stötta en sådan utveckling). Betydande inslag av eget skrivande ingår från termin 1. I den utbildningsvetenskapliga kärnan lyfts internationella förhållanden i alla kurser. Två VFU-perioder genomförs utomlands. VFU II (termin 4) genomförs i annat nordiskt land och halva VFU IV (termin 7) genomförs i valfritt land. Dessutom kan en del av NO-kursen i termin 5 bytas mot likartad kurs i annat land. Utbildningen ska erbjuda en ettårig påbyggnad till magister/master, i vilken ingår studier av grundskoleutbildning i utvecklingsland.

Man kan eventuellt tänka sig att utbildningen genomförs med högre studietakt än övriga utbildningar, förslagsvis 45 hp per termin. Utbildningsplanen måste i så fall justeras något. Vi tänker oss en campusutbildning, men ändå med stora inslag av e-lärande, både för genomförande av själva utbildningen och som inslag i kurserna för att de studerande ska få kompetens att själva bedriva undervisning med hjälp av modern teknik. De internationella periodernas syfte är, förutom att ge generell undervisningsvana och insikter om andra kulturer i allmänhet, att få studenterna att ifrågasätta några av de förgivetta taganden om hur skolundervisning bedrivs som de flesta människor som tillbringat minst 12 år i svensk skola har.

Hur ska forskningen kunna stötta ovanstående punkter?

Forskningsförstärkning förskolepedagogik och grundlärare med inriktning fritidshem

Två områden som måste utvecklas är förstärkning av forskningen på förskolepedagogikens område och för grundlärare fritidshem. Önskvärda och lämpliga åtgärder vore utannonsering av en professur inom förskolepedagogikens område och ett lektorat inom området Grundlärare med inriktning Fritidshem, länkat till nyrekrytering av doktorander inom förskoleområdet.

Satsning på uppbyggande av didaktisk kompetens och forskningsmiljö

En satsning på lärarutbildningen bör inkludera såväl rekryteringar med forskningslektorat som satsningar på doktorander inom olika allmäntdidaktiska och ämnesdidaktiska områden. Dels måste forskningen med inriktning mot förskolan, grundlärare fritidshem och grundskolans tidigare år väsentligen förstärkas, dels bör ämnesdidaktiken främst inom nyckelämnena som svenska, engelska och matematik, men även i andra berörda ämnen, vidareutvecklas. Vi menar att ett aktivt arbete med kommundoktorander ger många positiva följeffekter för såväl skolorna i regionen som för lärarutbildningen och berörda ämnen. Vi menar också att detta gäller för de föreslagna didaktiska laborationerna/rummen som planeras i Härnösand. En vidareutveckling av det redan existerande samarbetet med Technichus har också stor betydelse i detta sammanhang.

Satsning på e-lärande

Medel bör dels satsas på utbyggd forskning om e-lärande som möjlighet såväl i förskolan, grundskolan, gymnasieskolan och inom högre studier. Vidare behöver medel avsättas för att utveckla lärarutbildningens kurser, dels så att studenterna i sina studier lär sig hantera webbverktyg och förstå e-lärandets möjligheter i sitt kommande yrkesliv, men också i kvalitetsutveckling av de i lärarutbildningen ingående kurserna.

Vi vill utveckla vårt redan etablerade samarbete med Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) kommunen och Kristinaskolan i Härnösand, kring tillgängliggörande av virtuella miljöer för elever med någon form av funktionsnedsättning. Detta bör givetvis kombineras med att MIUN prioriterar uppbyggandet av en tillgänglig e-lärandemiljö från antagning till kursutvärdering. Här ser vi en stor potentiell möjlighet till profilering i förhållande till andra lärarutbildningar i landet.

Ledningen av lärarutbildningen

För att klara de ovan beskrivna ambitionerna för MIUN:s lärarutbildning, på både kort och lång sikt, krävs en kraftig ekonomisk satsning från lärosätet, gärna i samarbete med kommuner, myndigheter och näringsliv i Mittregionen.

För att genomföra de ovan beskrivna ambitionerna och för att kunna hantera en kraftig ekonomisk satsning, behöver MIUN:s lärarutbildning en mycket tydlig styrning och ledning. Gruppen upplever att lärarutbildningen i dagsläget saknar ledning med tydliga beslutsmandat.

Härnösand 2012-12-03

Visionsgruppen för lärarutbildning

genom Conny Björkman

(Skrivargruppen har bestått av Eva Nyman (HUM), KG Karlsson (NVD) och Jimmy Jaldemark (UTV))